

De lezer schrijft

‘We hebben alle biodiversiteit nodig om te overleven’

Geachte redactie, Henk en Tjeerd,

Ik heb met veel belangstelling jullie artikel in *Bijenhouden* gelezen over biodiversiteit en effecten van klimaatverandering. Allereerst een compliment voor het uitleggen van grote gebeurtenissen in de natuur die geleid hebben tot grotere verandering in de levensgemeenschappen op aarde. Aan het slot van dat artikel gaan jullie in op een uitspraak van hoogleraar Bas Haring. Volgens hem, en jullie gaan daar in mee, moeten milieuorganisaties zich zorgen maken over het leefmilieu en niet over het behoud van biodiversiteit, Waddenzee of regenwoud. Het is mijns inziens een te antropocentrische benadering, alsof de natuur er alleen maar is om te zorgen dat de mens overleeft. De (westerse?) mens is onderdeel van de natuur maar gedraagt zich als een invasieve exoot met grote gevolgen. Ik ben het er op zich wel mee eens dat niet alle soorten behoeven voort te bestaan. Maar het tempo waarin soorten nu uitsterven als effect van menselijk handelen is zorgwekkend.

Prins Claus zei ooit (en hij leende dat ook weer van iemand, ik meen een indiaans hoofdman): wij hebben de aarde niet geërfd van onze ouders, maar geleend van onze kinderen. Wij kennen de dodo alleen van een plaatje. Welke dieren en planten kennen onze achterkleinkinderen straks in 2100 alleen van een plaatje?

Planten en dieren hebben zelf een intrinsieke waarde. Want, waarom is een mensenleven eigenlijke waardevoller dan dat van een dier? Aansprekende voorbeelden van (bijna) uitgestorven dieren zijn ijsbeer, witte neushoorn, dodo maar de lijst is vele malen langer. Alleen daar waar de mens zich niet manifesteert en roofbouw pleegt om economisch gewin kunnen soorten overleven. Dankzij het gegeven dat er nog regenwouden en oerbossen zijn, hebben we soorten als de wolf, otter en bever weer kunnen her-introduceren. Het regenwoud, of welk oerbos of waddengebied dan ook is veel meer dan alleen een bron van zuurstof.

Jullie schrijven, in navolging van Haring: “je moet voldoende diversiteit hebben om het leven te laten voortbestaan”, en “misbaar zijn soorten die maar een heel kleine rol spelen in ecosystemen”. Wij beginnen nog maar net te snappen wat leven is. En we kunnen het wel doden, maar het is nog niemand gelukt opnieuw leven te creëren. Is het niet ietwat arrogant om te denken dat wij mogen beslissen dat een soort wel uit mag sterven? Hebben we dan niks geleerd van de ecologische rampen die we veroorzaakt hebben? Konijnen en kamelen introduceren in Australië? Muskusratten, beverratten, Amerikaanse vogelkers, Japanse duizendknoop, varroamijten, ebola, het nieuwe coronavirus,

die we hebben omdat we zo nodig de hele wereld over willen? Omdat we het nodig vonden om de Europese bijen in de hele wereld te introduceren en zodoende de varroamijt en andere ziektes terug kregen? Trouwens, weet iemand van ons welke genen of eigenschappen we over honderd jaar nodig hebben om de SARS-variant die dan opduikt, een nieuwe aardappelziekte, maïsziekte of wat dan ook in 2100 te bestrijden? Laten we zuinig zijn op alle soorten. We hebben alle diversiteit en soortenrijkdom en ecologische flexibiliteit nodig om de grote veranderingen die gaande zijn de komende eeuw te kunnen overleven.

Jan-Arie van Berkum
vader, opa, imker, bijenteeltleraar en milieukundige

Beste Jan-Arie,

dank je wel voor je gedegen en terechte reactie. Misschien lijken we wat al te makkelijk Bas Haring te volgen en genoeg te nemen met het verdwijnen van soorten. Bas Haring's punt is dat niet alle soorten even onmisbaar zijn (los gezien van hun intrinsieke waarde). En dat punt onderschrijven wij, de natuur is geen kaartenhuis dat voortdurend op instorten staat zodra een willekeurige kaart getrokken wordt, maar een gedegen gebouw met een degelijk fundament en staande structuren, maar ook fraaie maar op zichzelf misbare ornamenten. Trouwens, zelfs na het grotendeels plotseling instorten van bijna de gehele biodiversiteit, zoals na de meteorietinslag die het einde inluidde van het Jura tijdperk en van de dinosauriërs, bouwt de natuur nieuwe biodiversiteit op.

Het lijkt er op dat de natuurbeschermingsorganisaties biodiversiteit zien als het opgetelde aantal soorten. Dat is helaas een misvatting: soortenrijkdom is slechts één van de aspecten van biodiversiteit. En met het juist mikken op de zeldzame en bedreigde ‘doelsoorten’ werken natuurbeschermers toe naar zoveel mogelijk ornamenten, soms zelfs tegen het natuurlijke functioneren van het gehele gebouw in. De natuur ruimte geven betekent handen af van de natuur. Natuur is veeleer een proces dan een lijst natuurlijke soorten. Inderdaad is het devies zoveel mogelijk handen af van de Wadden en van het tropisch regenwoud, dat onderschrijven wij van harte. Maar liefst ook waar mogelijk natuurbeschermershanden af van de natuur. Volgens een recent

Vernietiging van habitat en daarmee biodiversiteit. Illustratie Lightspring

boek (Van der Straaten: *Bescherming van Biodiversiteit*) heeft Natuurmonumenten de afgelopen dertig jaar eigenlijk niets gedaan aan biodiversiteit, en is de achteruitgang simpelweg het gevolg van bewust gekozen beleid (citaat uit *Bionieuws* van 17 oktober 2020). Dat is het zorgelijke. Maar misschien ook wel het onontkoombare: het heeft geen zin de korhoenders van de Sallandse Heuvelrug te redden door bomen te kappen als de boeren aldaar niet terug in de tijd gaan en weer boekweit gaan telen.

Hetzelfde geldt voor invasieve exotische organismen: zolang we (vóór COVID-19) met zijn allen over de hele wereld heen en weer reizen is het een illusie dat we ze kunnen tegenhouden, al zou het beleid daarop gericht moeten zijn. Zijn ze eenmaal gevestigd, dan is het waarschijnlijk het beste de natuur zijn gang te laten gaan. Dan worden ze ingepast, soms inderdaad ten koste van andere soorten. Maar wie zijn wij ‘arroganten’ dat wij denken beter te kunnen bepalen dan de natuur zelf welke soorten moeten overleven? Prachtige voorbeelden zijn inmiddels beschreven van (exotische) soorten die via heel snelle aanpassing niches weten te bezetten in onze moderne steden, een volledig nieuw biotoop. Natuur in actie! Soms zijn exoten daar beter in dan onze lokale soorten (zie het boek van Menno Schilthuis: *Darwin in de stad*).

Voor imkers ligt er een speciale verantwoordelijkheid: de biodiversiteit van de honingbij.

Veel imkers denken bij biodiversiteit vooral aan voldoende drachtplanten voor hun bijen (en hun potje honing). Maar biodiversiteit is veel meer, en juist één belangrijk aspect kunnen wijzelf, imkers, verdedigen, en horen wij te verdedigen: de biodiversiteit van onze honingbijen. De soort *Apis mellifera*, de westerse honingbij, is de natuurlijke honingbijensoort in Afrika, het Midden-Oosten en Europa, en zelfs een deel van midden Azië. Binnen dat enorme areaal zijn de bijen overal aangepast aan de lokale omstandigheden, deels in de vorm van duidelijk onderscheiden ondersoorten, maar verder in diverse ecotypen en lokale populaties, aangepast aan de lokale omstandigheden en dracht. Zodra wij als imkers met de typen gaan slepen (superkoninginnen van het eiland Utopia) en gaan selecteren, zijn wij even arrogant bezig de toekomst van onze bijen te verspelen, denkend dat wij het beter weten, c.q. beter kunnen, dan de natuur. Niet alleen handen af van de natuur, maar ook: handen af van onze honingbijen! Ook die moeten de komende honderden jaren overleven!

Tjeerd Blacquière en Henk van der Scheer